

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Vniuersa Theologia Scholastica, Speculatiua, Practica

Ad methodum S. Thomæ, quatuor Tomis comprehensa

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1626

IV. De vaijs nominibus & appellationibus tertie personæ, hoc est, Spiritus sancti, quæq[ue] sit eorum significatio ac sensus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72856](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72856)

DVBIUM IV.

De varijs nominibus & appellationibus tertiae personae; seu Spiritus sancti; quaeque sit eorum significatio ac sensus.

S. Thom. 1. p. q. 36. 37. & 38.

TRia itidem sunt nomina consueta tertiae personae, de quibus locis citatis agit S. Thomas nimirum *Spiritus sanctus*, *Amor*, & *Donum*: de quibus sigillatim agendum.

Assertio I. Tametsi nomen Spiritus sancti (si complexe accipiatur) per se ac prima impositione, atque etiam iuxta modum loquendi etiamnum usitatum, nomen sit essentialiter, ac commune omnibus personis; tamen iuxta modum loquendi Scripturae, & Sanctorum Patrum, quaedam accommodatio usus, prout vim vnius dictionis habet, notionaliter accipitur, ad significandam tertiam personam in Trinitate. Ita S. Thomas q. 36. artic. 1. in corp. & ad 1. ex communi Doctorum. Et prima pars patet. Quia quaelibet persona & Spiritus, & sanctus Spiritus est; & quidem etiam tres sancti, quia hoc nomen adiectivum est, sed non tres Spiritus; quia nomen hoc substantivum est, & ad essentialitatem pertinet; significans immaterialitatem diuinam substantiae; quae nomina non dicuntur pluraliter in Deo iuxta dicta q. 1. dub. 7.

Idem ex Scriptura docet & probat S. Hilarius lib. 8. de Trinit. circa med. vbi inter cetera ait: *Quaero nunc in Spiritu Dei, vtrum naturam, an rem natura significatam existimes? Non idem est enim natura, quod natura res: sicut non idem est homo, & quod hominis est. &c. Et secundum hoc, non idem est Deus, & quod Dei est. Memini enim in Spiritu Dei ita Filium Dei designari, ut in eo Deus Pater esse demonstratus intelligatur; & ad cuius (personae) demonstrationem posse significatum Dei Spiritum pertinere: neque hoc tantum ex prophetica, sed ex Evangelica auctoritate monstrari, cum dicitur, Spiritus Domini super me, propterea unxit me, &c. In Spiritu autem Dei Patrem Deum significari, ita existimo intelligi oportere, quod Spiritum Domini super se esse, Dominus IESVS Christus professus sit, propter quod eum ungit, & mittat ad euangelizandum, &c. Et Patrem quidem in Dei Spiritu ita significari repertum est. Filium vero hoc modo demonstratum intelligamus, cum dicit: Quod si in Spiritu Dei ego eicio demones, vtiq; appropriant in vobis regnum Dei; se scilicet, id est naturam suam potestate demones eicere demonstrans; qui non nisi DEI Spiritu eicere possunt. Est autem & in Spiritu Dei, Spiritus Paracliti significatio; neque solum prophetica, sed Apostolica auctoritate, cum dicitur: sed hoc est, quod dictum est per Prophetam, Erit in novissimis diebus, dicit Dominus, effundam de Spiritu meo in omnem carnem, &c. Refert hanc doctrinam Hilarij etiam S. Thomas cit. a. 1. obiect. 1. nec improbat: sed in particulari quomodo in vnoquoque eiusmodi Scripturae loco vocabulum Spiritus accipiatur, an essentialiter, an notionaliter, non est huius loci discutere.*

Secunda pars patet ex illo 1. Ioann. 5. vers. 7. *Tres sunt, qui testimonium dant in caelo, Pater, Verbum,*

& Spiritus sanctus. Et passim in Scriptura alibi, v. dicemus. Ratio est. Quia sicut processio tertiae personae, & relatio seu proprietas personalis illi respondens, defectu vocabulorum, non habet proprium nomen; sed communi nomine *processionis* appellatur, vt dictum supra q. 2. dub. 1. ita etiam terminus huius processionis, nimirum ipsa persona procedens, ex prima impositione non habet nomen vni sibi proprium, sed vsu loquendi, & appropriatione quadam habet & vendicat sibi nomen, alioqui commune ceteris personis; sed cum supra dicto discrimine, quod commune est, sub ratione nominis complexi, notionale autem, Si; vt loquitur S. Thomas cit. a. 1. ad 1. accipitur in vi vnius dictionis; hoc est, prout vim habet vnius dictionis, quomodo unquam interim scribatur: nam in inscriptione discrimen vix observatur; vti nec apud Graecos feruari potest, vbi *ἅγιος πνεῦμα* nunquam per modum vnius dictionis scribitur.

Cur autem supposito eo defectu vocabulorum priorum, nomen potius Spiritus? S. qua aliud, fuerit vsu loquendi attributum tertiae personae, rationem duplicem assignat S. Thomas. Prima est ipsamet communitas processionis a duobus. Vt enim Augustinus inquit. 1. 5. de Trinit. c. 19. *Quia Spiritus sanctus communis est ambobus* (nempe ratione processionis ab ambobus) *id vocatur ipse proprie, quod ambo communiter.* Altera ratio sumitur ex propria significatione vocu. Nam nomen Spiritus, in rebus corporeis, impulsione quandam & motione significare videtur: nam flatum & ventum spiritum nominamus. Est autem proprium amoris, quod moueat & impellat voluntate amantis in amatum: sanctitas vero illis rebus attribuitur quae in Deum ordinantur. Quia ergo personae diuinae procedit per modum amoris, quo Deus amatur, conuenienter Spiritus sanctus nominatur. Ita S. Thomas, cuius haec ratio non placet Durando, eo quod neget, Spiritum sanctum formaliter procedere per voluntatem, aliamque rationem eius appropriationis assignat; sed quem refutauimus quaest. 2. dub. 2.

Assertio II. Vocabulum Amoris in diuinis, & essentialiter, & notionaliter sumitur: priori modo est commune omnibus personis: posteriori est proprium nomen Spiritus sancti. Ita S. Thomas q. 37. a. 1. ex communi. Et prior pars patet ex S. Augustino lib. 1. 5. de Trinit. cap. 17. vbi ait; *Nescio, cur sicut sapientia dicitur, & Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, & simul omnes, non tres, sed una sapientia, non ita & Charitas dicatur Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, & simul omnes una Charitas, &c.* Ratio est. Quia sicut intellectus & actus intelligendi, ita etiam voluntas & actus volendi, seu amandi debet esse communis omnibus & singulis personis. Et quia perfectiones absolutae & positivae etiam in abstracto de Deo & singulis personis diuinis predicari possunt, vt suo loco dictum de diuinis attributis; idcirco etiam recte dici potest, Pater est dilectio seu amor, seu charitas; & Filius, &c. Atque ad hunc actum communem dilectionis pertinent multa Scripturae loca, vt cum dicitur, *Diligis enim omnia, quae sunt, & nihil odisti eorum, quae fecisti.* Sapient. 1. 1. vers. 25. Et 1. Timoth. 1. *Vult omnes homines saluos fieri.* Et plura alia suo loco disp. 2. q. 10. commemorata sunt.

6 Secunda pars probatur & declaratur. Quia cum, ut paulo antea dictum, in processione per voluntatem desint propria nomina, quae ex prima impositione, siue ipsam processionem, siue relationem secundum processionem, siue terminum processionis significant, idcirco vsu loquendi, propter vocabulorum inopiam, tum ipse actus & actio diligendi, ex qua producit terminus illius processionis, tum relatio inter principium producentem, & terminum productum, tum denique etiam terminus ipse productionis, qui velut impressio quadam est rei amatae in affectu amantis, Amoris seu dilectionis vocabulo appellantur. Terminus autem eius processionis in diuinis est tertia persona, seu ipse Spiritus sanctus, ut dictum; qui proinde Amoris vocabulo notionaliter accepto appellatur. Sic igitur, inquit S. Thomas loc. citat. *in quantum in amore vel dilectione non importatur, nisi habitudo amantis ad rem amatam, amor est diligere essentialiter dicitur, sicut intelligentia est intelligere. In quantum vero his vocabulis vimur ad exprimendam habitudinem eius rei, quae procedit per modum amoris, ad suum principium, & conuerso, ita quod per amorem intelligatur amor procedens, & per diligere intelligatur spirari amorem procedentem, sic amor est nomen personae, & diligere vel amare est verbum notionale, sicut dicere vel generare.*

7 Secus fit ex parte intellectus, ubi sunt vocabula propria inuenta, tum ad significandum solum per se respectum intelligentis ad rem intellectam; ut est verbum *intelligere*: tum ad significandum processum intellectualis conceptionis, eiusque terminum, ut est ipsum *dicere*, & *verbum*. Unde in diuinis, inquit S. Thomas, *intelligere solum essentialiter dicitur; quia non importat habitudinem principij verbi (per modum actionis realis) ad ipsum verbum procedens; sed verbum personaliter dicitur, quia significat id quod procedit. Ipsum vero dicere dicitur notionaliter, quia importat habitudinem principij verbi ad verbum ipsum.* Ita S. Thomas.

8 Et confirmari eadem pars assertionis potest ex illo 1. Ioann. 3. ubi dicitur, *Dilectio ex DEO est*. Et mox infra: *DEVS charitas est*: quod utrumque probabiliter ad Spiritum sanctum refertur. Plura de hac re differuimus supra quaest. 2. dub. 2. contra Durandū, qui negauit, Spiritum sanctum re ipsa procedere per voluntatem aut proprie Amorem appellari; quod est plane falsum, & contra certam & communem Doctorum sententiam.

9 Assertio III. Spiritus sanctus recte etiam dicitur Nexus Patris & Filij, in quantum est amor. Ita S. Thomas q. 37. a. 1. ad 3. Probatur & declaratur. Quia cum Spiritus sanctus sit amor mutus inter Patrem & Filium; ut dub. 7. inferius dicitur; & vero iuxta S. Dionysium cap. 4. de diuin. nomin. mutus amor sit quadam vis vnitiua, adeoque nexus amantium, recte etiam Spiritus sanctus dici potest nexus Patris & Filij. In quem sensum etiam Augustinus lib. 8. de Trinit. c. 10. *Quid est amor*, inquit, *nisi quadam vita duo aliqua copulans, vel copulare appetens, amantem scilicet & quod amatur.* Cum quo tamen non pugnat, quo minus Spiritus sanctus simul ab utroque velut terminus

quidam productus procedat; quia hoc ipso quod Pater & Filius se mutuo amant, necesse est, ut mutus amor, qui est Spiritus sanctus ab utroque procedat, ut dicitur dub. 5. Quamuis igitur Spiritus sanctus secundum ordinem originis non sit medius inter Patrem & Filium, sed tertia in Trinitate persona; tamen secundum praedictam habitudinem ratione quadam est medius nex⁹ duorum, ab utroque procedens.

10 Assertio IV. Spiritus sanctus recte etiam appellatur *Donum*, tum per respectum ad seipsum dantem, tum respectu Patris & Filij, a quibus procedit. Ita S. Thomas q. 38. a. 1. ex communi. Et colligitur ex Scriptura, in qua Spiritus sanctus dari dicitur hominibus Ioann. 14. v. 16. *Et ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in aeternum.* Idem docet Augustinus lib. 15. de Trinit. cap. 19. ubi ait: *Sicut corpus carnis nihil aliud est, quam caro, sic donum Spiritus sancti nihil aliud est, quam Spiritus sanctus.*

11 Ratio est. Quia cum donum dicat respectum ad dantem & accipientem; duo requiruntur ad donum; primum, ut sit aliquid, a quo donari possit; deinde ut aptum sit haberi ab alio, seu esse alterius, qui nempe eo libere possit uti vel frui. Vtrumque autem hoc conuenit Spiritui sancto: nam & suus ipse est per identitatem, potens seipso uti, vel potius frui; & Patris ac Filij est secundum originem, a quibus procedit: & rursum haberi potest, non quidem a natura rationis experte, sed a natura creaturae intelligente, quae sola capax est libertatis, qua Deum libere possit cognoscere & amare, adeoque frui Spiritu sancto; Ergo Spiritus sanctus & a seipso, & a Patre & Filio, a quibus procedit, aptus est donari creaturae intelligenti; ac proinde sua natura est donum, saltem secundum aptitudinem & in actu primo; licet etiam in actu secundo tum Apostolis, aliisque iustis donatus sit, tum a seipso, tum a Patre & Filio, ut ex citata Scriptura colligitur.

12 Assertio V. Donum per quandam appropriationem est proprium nomen Spiritus sancti. Ita S. Thomas cit. q. 38. a. 2. & colligitur ex Augustino lib. 4. de Trinit. cap. 20. ubi ait: *sicut natum esse est Filio a Patre esse, ita Spiritum sanctum donum Dei esse est a Patre & Filio procedere.* Ratio est. Quia donum proprie est *datio irredibilis*, seu gratuita, quae non datur intentione retributionis; cuius proinde fons est amor. Cum ergo donum ex amore soleat proficisci, imo primum quasi donum sit ipse amor, recte attribuitur nomen Doni personae illi, quae & amor est, & ex amore procedit. Accedit, quod inter diuinas personas, solus ille ita est donum, ut non sit etiam donans aliam personam.

13 Assertio VI. Non tamen ita proprium est Spiritus S. illud vocabulum *Doni*; quin etiam Pater & Filius, adeoque tota sanctissima Trinitas seipsa creature intelligenti per gratiam donet, aut donare possit. Colligitur ex S. Thoma q. 38. a. 1. ubi indefinite docet, *Donum esse nomen personale, in diuinis*, (certo sensu, ut dicitur,) *& competere diuinae personae.* Addit, *rationalem creaturam eo quandoque pertingere, ut sit in potestate eius frui diuina persona, & uti eius effectu: nempe, cum sic sit particeps diuini verbi, & procedens amoris*

ut possit libere Deum vere cognoscere, & recte amare. Et concludit. Sic, inquit, divina persona competit dari & esse donum. Et denique resp. ad 1. docet, non requiri uniuersum distinctionem inter dantem, & donum. &c. Idem colligitur ex scriptura Genes. 15. v. 1. Ego protector tuus sum, & merces tua magna nimis. Quod ad totam S. Trinitatem pertinet. Item Ioann. 14. versu 23. Si quis diligit me, sermonem meum seruabit, & pater meus diliget eum, & ad eum ueniet, & mansionem apud eum faciemus. Et speciatim de Filio dicitur. Iai. 9. versu 6. paruulus natus est nobis, & Filius datus est nobis. Et Ioann. 3. v. 6. Sic Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret, &c. Ratio colligitur ex dictis: quia & vnaquæque persona, sua est per identitatem, & Filius est Patris secundum originem; & creatura rationalis apta est habere vnamquamque personam, eaque frui, ac effectibus eius uti: nihil ergo deest, quo minus vnaquæque persona, & seipsam donet creature intelligenti, & Pater eidem donet suum Filium, qui ab ipso Patre procedit: etsi Filius Patrem donare non possit, quia Pater non est Filij secundum originem, sed è contrario Filius Patris: nec in diuinis vna persona alteram dare, aut mittere dicitur, nisi illa, à qua altera procedit, ut colligitur ex Augustino loc. cit. assert. 5. & pluribus dicitur dub. 8.

14 Addit Sanctus Thomas, etiam Patrem Filio donare essentiam suam, quia essentia est Patris per modum identitatis, iuxta Hilarium lib. 8. de Trinitate. circa medium, ubi docet, *Essentiam diuinam esse donum, quod Pater dat Filio.* Verum quia donum ac donatio proprie liberam voluntatem donantis requirunt, modus ille loquendi non videtur admodum proprius.

Ex quibus colligitur, *Doni* vocabulum, ut plurimum quidem esse notionale in diuinis; non solum prout propria quadam ratione Spiritus sancti proprium est, ut dictum, sed etiam quoties vna persona ab alia donari dicitur; siue quoties vna persona dicitur donum respectu alterius personæ dantis siue donantis; hoc enim nunquam, nisi secundum processionem & originem personæ datæ à persona dante, dicitur, ut ex Augustino vidimus, & recte S. Thomas cit. art. 1. Nihilominus tamen quatenus donum etiam dici potest ab eo dari, cuius est per identitatem, nulla scilicet facta distinctione inter donum & donantem, nomen doni etiam essentialiter in diuinis accipi potest, cum Deus, & tota Trinitas seipsam ad modum explicatum donet naturæ rationali.

15 Quod etiam sentit S. Thomas cit. q. 38. a. 1. ad 1. ubi docet, donum tripliciter esse dantis; primò per identitatem; & sic, inquit, *donum non distinguitur à dante, sed ab eo cui datur.* Secundo per modum peculiaris seu possessionis propriæ, quo sensu necesse est donum essentialiter distingui à dante, & sic donum Dei est aliquid creatum. Tertio modo dicitur hoc esse huius, per originem tantum. Et sic Filius est Patris, & Spiritus sanctus vtriusque. In quantum ergo, inquit, *donum hoc modo dicitur esse dantis, sic distinguitur à dante personaliter, & est nomen personale.* Sentit ergo S. Thomas, prioribus duobus modis, non esse nomen personale, ut dictum.

16 Assertio VII. Diuina persona ab æterno dicitur donum, licet ex tempore detur vel donetur. Ita Sanctus Thomas cit. quæst. 38. a. 1. ad 4. Rationem ipse assignat. *Quia donum, inquit, non dicitur ex eo, quod actu datur, sed in quantum habet aptitudinem, ut possit dari.* Quod non obstat, quo minus donum accipi possit in actu secundo; quo modo donum non magis ab æterno dicitur, quam Dominus, siue Creator, aut creatura, aut quam ipsa actualis datio siue donatio, quam in tempore fieri, docet etiam idem S. Thomas q. 43. a. 3. & nos infra dub. 8. Atque hæc de nominibus Spiritus sancti, nunc speciales quasdam difficultates, circa eandem personam, quæ magis rem ipsam concernunt, examinare necesse est.

D V B I V M V.

An Spiritus sanctus procedat à Patre & Filio, ac per Filium.

S. Thomas q. 1. p. 36. art. 2. & 3.

Celebris est hæc controuersia cū græcis Schismaticis de processione Spiritus sancti à Filio, quam breuiter sequentibus assertionibus explicam.

1 Assertio I. Spiritus sanctus procedit à Patre & Filio. Ita S. Thomas cit. q. 36. a. 2. & Scholastici omnes eum Magistro in 1. d. 11. & est de fide, ut patebit. Nec est vlla controuersia de Patre; cum expresse habeatur in scriptura Ioann. 15. versu 26. *Cum autem uenerit Paraclitus, quem ego mittam uobis à Patre, Spiritum ueritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me.*

De Filio solum, ut dictum, controuersia est cum recentioribus græcis, qui pertinaciter negant, Spiritum sanctum procedere à Filio: Cuius erroris primus assertor fuisse existimatur Theodoretus, sub Annū Christi CCCCXXX. dum adhuc Nestorianus esset, ut patet ex impugnatione nonianathematismi Concilij Alexandrini apud Cyrillum. Nouus autem deinde sub Annum Christi D. CCCLXX. suscitator eiusdem erroris, ac publici inde exorti Schismatis incensor fuit Dicitur, dum ambitiosus Constantinopolitaneæ cathedræ inuasor, eam malis artibus contra Romani Pontificis iudicium tueretur; seditiosus denique restaurator eiusdem & propagator fuit sub Annum Christi ML. Michaël Cereularius Patriarcha itidem Constantinopolitanus; adeo ut in Ecclesia græca inde à quingentis amplius annis, communi & aperto iam Schismate, uigeat, ut videre est non solum apud Baronium Anno DCCCLVII. sed etiam apud Bellarminum lib. 2. de Christo cap. 21. Gregorium de Valentia q. 10. punct. 2. Vasquez disp. 146. qui eundem errorem accuratè refellunt.

2 Probatur assertio primò ex Scriptura, ex qua aperte hæc ueritas deducitur. Primus & illustris locus est Ioann. 16. versu 13. 14. 15. *Cum autem uenerit ille Spiritus ueritatis, docebit uos omnem ueritatem. Non enim loquetur à semetipso, sed quacunque audierit loquetur, & quæ uentura sunt annuntiabit uobis. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, & annuntiabit uobis. Omnia quacunque habet Pater, mea*